

ANDMEKAITSE INSPEKTSIOON

VAIDEOTSUS
 avaliku teabe asjas nr 2.1-3/15/1166

Otsuse tegija	Andmekaitse Inspektsiooni peainspektor Elve Adamson
Otsuse tegemise aeg ja koht	17.08.2015 Tallinnas
Vaide esitamise aeg	18.06.2015
Teabevaldaja	Justiitsministeerium aadress: Tõnismägi 5a, 15191 Tallinn e-posti aadress: info@just.ee
Vaide esitaja	MTÜ Vandetõlkide Koda aadress: Aedvilja 1, 10120 Tallinn e-posti aadress: info@vandetolgid.ee

RESOLUTSIOON:

Avaliku teabe seaduse (AvTS) § 45 lõigete 1 - 3 ning haldusmenetluse seaduse (HMS) § 85 punkti 4 alusel

otsustan:

- Jätta vaie rahuldamata eksamitööde väljastamata jätmise osas, kuna Justiitsministeerium on keeldunud teabe väljastamisest õiguspäraselt.**
- Jätta vaie rahuldamata hääletustulemuste väljastamata jätmise osas, kuna teabenõudes pole hääletustulemusi küsitud.**
- Teha vaideotsus teatavaks vaide esitajale ja teabevaldajale.**

VAIDLUSTAMISVIIDE:

Vaide esitaja saab käesoleva otsuse vaidlustada 30 päeva jooksul, esitades halduskohtumenetluse seadustiku kohase kaebuse Tallinna Halduskohtusse. Vaideotsuse tühistamist saab nõuda üksnes koos teabevaldajalt teabe väljastamise nõudega, mis jäi vaideotsusega rahuldamata.

FAKTILISED ASJAOLUD:

1. 19.05.2015 esitas MTÜ Vandetõlkide Koda Justiitsministeeriumile, seoses 15.04.2015-16.04.2015 toimunud vene keele vandetõlgi eksamiga, teabenõude, milles soovis järgmist teavet:

- eksamikomisjoni koosoleku protokollid (eksamitööde kinnitamine, hindamisjuhend, tööde hinded);
- 15.04.2015-16.04.2015 toimunud vene keele vandetõlgi eksami lingvistilise osa kontrollitud eksamitööd.

Teabenõude täitmise lihtsustamiseks palus MTÜ Vandetõlkide Koda isikuandmeid sisaldavad osad esitada vahelejättudega ([--]).

2. 28.05.2015 edastas Justiitsministeerium palutud protokollide väljavõtted, mis ei kajastanud hääletustulemusi eksamitööde valimise ja hindamisega seoses. Samuti keelduti eksamitööde väljastamisest.
3. 18.06.2015 esitas MTÜ Vandetõlkide Koda Andmekaitse Inspektsioonile vaide Justiitsministeeriumi poolt teabenõude mittenduetekohase täitmise peale.
4. Kuna vaides esinesid puudused, siis andis inspektsioon vaide esitajale tähtaja puuduste kõrvaldamiseks.
5. 06.07.2015 kõrvaldas vaide esitaja vaides esinenud puudused ning inspektsioon võttis vaide menetlusse.

VAIDE ESITAJA NÕUE JA PÕHJENDUSED:

MTÜ Vandetõlkide Koda esitas 19. mail 2015 Justiitsministeeriumile teabepäringu seoses Vandetõlkide Kojale laekunud signaalidega 15.04.2015–16.04.2015 toimunud vene keele vandetõlgi eksami tööde hindamise ebaobjektiivsuse kohta (lisatud).

Taotlesime järgmist teavet:

1) eksamikomisjoni koosoleku protokollid (eksamitööde kinnitamine, hindamisjuhend, tööde hindad);

2) 15.04.2015–16.04.2015 toimunud vene keele vandetõlgi eksami lingvistilise osa kontrollitud eksamitööd.

Teabenõude täitmise lihtsustamiseks palusime isikuandmeid sisaldavad osad esitada vahelejättudega ([---]).

28. mail saime Justiitsministeeriumist vastuse (lisatud), milles Justiitsministeeriumi justiitshalduspoliitika osakonna iärelevaalse ja õigusteeninduse talituse juhataja Kristiina Rebane edastas palutud protokollide väljavõtted. Eksamitööde väljastamisest aga keelduti põhjendusega, et tegemist ei ole avaliku teabega avaliku teabe seaduse § 3 lõike 1 tähenduses. Kristiina Rebane väitis, et vandetõlgi eksamil osalev kandidaat ei täida eksamil osaledes avalikke ülesandeid ning tema eksamitöö on tema personaalne ja unikaalne looming, mida Justiitsministeerium ei saa avalikustada ilma autori enda nõusolekuta.

MTÜ Vandetõlkide Koda leiab, et Justiitsministeerium on keeldunud alusetult teabepäringus nimetatud protokollide ja eksamitööde kohta infot andmast. Vandetõlkide Koda kui professionaalseid vandetõlke ühendava ja nende huvide eest seisva organisatsiooni õigustatud huvi on, et vandetõlgi eksamite – ka asjaomase vene keele eksami – läbiviimine ja hindamine oleks objektiivne ja nõuetekohane ning et vandetõlgi kutse omandaksid selleks tööks pädevad isikud.

MTÜ-le edastatud protokollide väljavõtted ei kajasta hääletustulemusi eksamitööde valimise ja hindamisega seoses. Sooviksime veenduda, et teksti valimisel järgiti määrust ja tekst valiti komisjoni liikmete hääletamusega.

MTÜ Vandetõlkide Koda palub:

a) hinnata, kas Justiitsministeeriumi korraldatud vandetõlgi kutseeksami korral on eksamitekstide (ka parandatud kujul) puhul tegemist avaliku teabega. Kui tegemist on avaliku teabega, siis palume hinnata Justiitsministeeriumi poolt sellele avalikule teabele kehtestatud juurdepääsupiirangu õiguspärasust ja põhjendatust.

b) avalikustada see osa eksamikomisjoni protokollidest, kus kajastuvad eksamitekstide valimisel ja hindamisel toimunud hääletamise tulemused

TEABEVALDAJA PÕHJENDUSED:

Vandetõlgi seaduse (edaspidi VTS) § 17 lg 4 kohaselt kuulub Justiitsministeeriumi ülesannete hulka vandetõlgi eksamite korraldamine. Tulenevalt VTS §-st 19 viib eksamid läbi justiitsministri käskkirjaga moodustatud komisjon.

Eksamite korraldamisega ning selles käigus kogutud teabe võib jagada sisuliselt kolmeks: 1) teave, millel puuduvad juurdepääsupiirangud (nt eksamiteated, eksamite korralduslikku laadi

puudutavad dokumendid); 2) teave, millele on kehtestatud juurdepääsupiirangud tulenevalt AvTS § 35 lg 1 p-st 12 (nt eksamil osalejate nimekiri, eksami avaldused, eksamitulemused, protokollid); 3) teave, mis on tulenevalt AvTS § 35 lg 1 p-st 19 kaitstav autoriõiguse seaduse (edaspidi AutÕS) alusel (nt eksamitööd).

Avaliku teabe seaduse § 3 lõike 1 kohaselt on avalik teave mis tahes viisil ja mis tahes teabekandjale jäädvustatud ja dokumenteeritud teave, mis on saadud või loodud seaduses või selle alusel antud õigusaktides sätestatud avalikke ülesandeid täites. Mõõname, et eksamitööd on ministrium saanud eksameid korraldades (st VTS § 17 lg 4 ülesannet täites) läbi eksamikomisjoni tegevuse.

Eksami avaldustele, protokollidele, tulemustele on seatud juurdepääsupiirangud AvTS § 35 lg 1 p 12 alusel, kuivõrd antud dokumendid sisaldavad isikuandmeid, millele juurdepääsu võimaldamine kahjustaks oluliselt andmesubjekti eraelu puutumatus. Seetõttu väljastatakse antud dokumendid AvTS § 38 lg 2 sätestatud korras.

Erinevalt aga mitmetest teistest eksami dokumentidest kohaldub eksamitöödele eriseadusena AutÕS. St juurdepääsupiirang tuleneb AvTS § 35 lg 1 p 19 alusel AutÕS-st, mistõttu laieneb juurdepääsupiirang teabele tervikuna ning seetõttu ei ole teabele osalise juurdepääsu tagamine AvTS § 38 lg 2 sätestatud korras võimalik.

Nimelt laieneb AutÕS nii õppetöö kui ka teadmiste kontrolli käigus kogutud töödele. Olgu selleks kas kontrollitööd, eksamitööd, esseed vms. Autoriõiguste laienemist eksamitöödele on mh käsitlenud Aleksei Kelli oma artiklis, märkides, et õppejõu õigused seoses üliõpilase loodud materjaliga piirduvad sellele hinnangu andmise ehk hindamisega ning avaldamise üle õppejõul otsustamisõigus puudub.¹

Sarnaselt ülikooli eksamitöödele laieneb AutÕS kaitse ka vandetõlgi eksamitöödele, st käesolevaid eksameid ei saa kuidagi eristada tavapäraest kooli või ülikooli eksamitöödest, kontrollitöödest, esseedest vms, mis kuuluvad AutÕS kaitsealasse. Sellega seoses kuuluvad eksamitööde teostajatele AutÕS §-des 12 ja 13 sätestatud õigused. Ka vandetõlgi määrustiku § 19 lg 1 näeb ette eksamitulemustega tutvumise õiguse vandetõlgi eksamil osalenud isikutele, kellele edastatakse tulenevalt antud sätte lg-st 2 vastavasisuline teatis ning lg-st 3 keeleteadmiste kontrollimise eksamiosa skaneeritud eksamitööd, millest nähtuvad § 18 lõigete 6 ja 7 alusel vormistatud parandused. Justiitsministeeriumi kui ka eksamikomisjoni õigused piirduvad eksamitööde puhul vaid sellele hinnangu andmisega ning eksamitööde avaldamise osas puudub nii ministrium ametnikel kui ka komisjoni liikmetel otsustusõigus.

Tulenevalt eelpool märgitust on Justiitsministeeriumil õigus eksamitöö välja anda üksnes eksamitöö teinud kandidaadile, mistõttu pole võimalik Justiitsministeeriumil täita Vandetõlkide Koja poolt edastatud teabenõude punkti 2 (15.04.2015–16.04.2015 toimunud vene keele vandetõlgi eksami lingvistilise osa kontrollitud eksamitööd).

Selgitame, et käesolevast teabenõude punkti 2 täitmisest on keeldutud mitte seetõttu, et need võivad tuvastada töö teinud isiku, vaid põhjusel, et eksamitööde näol on tegu eksamil osaleja personaalse ja unikaalse loominguga, millele kohaldub AutÕS ning mida Justiitsministeerium ei saa väljastada eksamitööd mitteteinud isikutele.

Seoses hääletamistulemustega märgime, et edastatud teabenõudega ei taotlenud teabenõude esitaja hääletamistulemusi. Teabenõude² kohaselt taotles Vandetõlkide Koda eksamikomisjoni koosoleku protokolle, mis sisaldavad eksamitööde kinnitamist (teabenõudjale väljastatud protokollid nr 1 ja nr 2), hindamisjuhendit (teabenõudjale väljastatud protokollid nr 1 ja nr 2, hindamisjuhend kajastatud eksami juhises), tööde hindeid (teabenõudes väljastatud protokollid nr 3 ja nr 4, kajastatud on miinuspunkti arv, kuid eemaldatud on viited eksamil osalejatele

1 Autoriõiguste laienemist ülikooli eksamitöödele, loengutele jms tegevusele on selgitanud Aleksei Kelli artiklis „Üliõpilasele ja õppejõule autoriõigustest“. Kättesaadaval arvutivõrgus järgmisel aadressil: <http://etu.ut.ee/sugis-2011/autorioigustest/>

2 Väljavõte Vandetõlkide Koja poolt 19.05.15 esitatud teabenõudest: „Taotletav teave: 1) eksamikomisjoni koosoleku protokollid (eksamitööde kinnitamine, hindamisjuhend, tööde hindend); 2) 15.04.2015–16.04.2015 toimunud vene keele vandetõlgi eksami lingvistilise osa kontrollitud eksamitööd.

Väike-Ameerika 19 / 10129 Tallinn / 627 4135 / info@aki.ee / www.aki.ee

Registrikood 70004235

seoses juurdepääsu piiranguga). Antud teave on aga Vandetõlkide Kojale väljastatud. Seoses aga hääletamistulemuste kajastamisega protokollides selgitame, et protokollidesse märgitakse hindamisel osalenud komisjoni liikmeid, komisjoni liikmete poolt tehtud otsused ning ühtlasi eriarvamuste olemasolul eriarvamusele jäävad komisjoni liikmeid. Keeleteadmiste tulemusi kajastavad protokollid eriarvamusi ei sisaldanud.

ANDMEKAITSE INSPEKTSIOONI PÕHJENDUSED:

Avalik teave

Avaliku teabe seaduse § 3 lõige 1 sätestab, et avalik teave on mis tahes viisil ja mis tahes teabekandjale jäädvustatud ja dokumenteeritud teave, mis on saadud või loodud seaduses või selle alusel antud õigusaktides sätestatud avalikke ülesandeid täites. Seega saab teabenõude korras küsida koopiaid või väljavõtteid olemasolevatest dokumentidest.

Justiitsministeerium on 27.05.2015 vastuses vaide esitajale selgitanud: „...Eksamitööde väljastamine kolmandale eksamil mitteosalenud füüsilisele või juriidilisele isikule ei ole võimalik, kuna tegemist ei ole avaliku teabega avaliku teabe seaduse § 3 lõike 1 tähenduses. /.../ Vandetõlgi eksamil osalev kandidaat ei täida eksamil osaledes avalikke ülesandeid.”

Andmekaitse Inspeksioon nõustub Justiitsministeeriumiga selles, et eksamitööd ei ole tõepoolest loodud eksami sooritajate poolt avalikke ülesandeid täites. Samas ei saa aga inspeksioon nõustuda sellega, et Justiitsministeeriumi valduses olevad tööd ei ole avalik teave, kuna vandetõlgi eksamite korraldamine on ministeeriumile seadusega pandud ülesanne. Nimelt sätestab vandetõlgi seaduse § 17 lg 4, et eksami ja korduseksami korraldab Justiitsministeerium vastavalt vajadusele. Seega kuulub ministeeriumi ülesannete hulka vandetõlgi eksamite korraldamine ning kui vaide esitaja poolt soovitud eksamitööd on ministeeriumi valduses, on need saadud avalikke ülesandeid täites ning tegemist on avaliku teabega avaliku teabe seaduse mõistes.

Kui tegemist on avaliku teabega, mis on saadud avalikke ülesandeid täites, ei tähenda see seda, et kogu sellisele teabele oleks kõigil piiramatult juurdepääs. Ka avalikke ülesandeid täites saadud teave võib sisaldada teavet, millele teabevaldia on kohustatud kehtestama juurdepääsupiirangu, kuid piirangu saab kehtesta, siiski üksnes juhul, kui selleks on seadusest tulenev alus.

Juurdepääs avalikule teabele

Avalikku teavet on õigus küsida igal ajal ning teabenõudja ei pea põhjendama, miks ta teavet soovib. Avaliku teabe seadus ei tee vahet teabenõudjatel ega anna kellelegi suuremaid õigusi teabe saamiseks. Kui keegi soovib näiteks avalikkusele (piiramatule hulgale isikutele) mittekättesaadavat teavet oma ülesannete täitmiseks, siis peab selleks olema mõnes eriseaduses vastav alus. Kuna antud juhul on vaide esitaja küsinud teavet avaliku teabe seaduse alusel, siis vaide esitajal ei ole suuremaid õigusi teabe saamiseks kui ükskõik kellel teisel isikul.

Eksamitööde avalikkus

Justiitsministeerium on vastuses Andmekaitse Inspeksioonile märkinud, et sarnaselt ülikooli eksamitöödele laieneb AutÕS kaitse ka vandetõlgi eksamitöödele, st käesolevaid eksameid ei saa kuidagi eristada tavapäraestest kooli või ülikooli eksamitöödest, kontrolltöödest, esseedest vms, mis kuuluvad AutÕS kaitsealasse ning mille puhul on õppejõul või eksami läbiviijal õigus ainult töid hinnata, mitte avalikustada. Andmekaitse Inspeksioon nõustub Justiitsministeeriumiga selles, et vandetõlgi eksamitööd ei saa oma olemuselt eristada tavapäraestest kooli või ülikooli eksamitöödest.

Aleksei Kelli on oma artiklis selgitanud ka järgmist: „Autoriõiguse keskne mõiste on teos. Autoriõiguse seadus määratleb teost kui "mis tahes originaalset tulemust kirjanduse, kunsti või teaduse valdkonnas, mis on väljendatud mingisuguses objektiivses vormis ja on selle vormi kaudu tajutav ning reprodutseeritav kas vahetult või mingi tehnilise vahendi abil" (AutÕS § 4 lg 2). Vastavalt AutÕS-ile tuleb originaalsust mõista autori enda loomingulise tulemusena. See

tähendab, teos ei pea olema uudne ning piisab sellest kui isik on ise selle loonud. Teose kaitse tekib loomisega (teose väliendamisega)”.³ Seega ulatub kaitse iust väliendusvormile ehk siis autoriõigus ei kaitse tihti seda, mida öeldakse, vaid seda, kuidas öeldakse.

Teosed jagunevad oma olemuselt algseteks teosteks ja tuletatud teosteks. Mõlemale teostegrupi autoritele kuulub autoiõigus oma loometööle. Tuletatud teosteks on eelkõige tõlked, algsete teoste kohandused, töötlused jms. Kuna antud juhul oli eksami osadeks teksti tõlkimine ja toimetamine, siis peame vajalikuks ka märkida, et Heiki Pisuke on oma raamatus „Ülikool ja autor. Autoriõiguse alused” selgitanud järgmist: „... Samuti tuleb olla tähelepanelik tõlgetega. Kõigile on vabad vaid riigilt lähtuvad ametlikud õigusaktide, haldusdokumentide ja kohtulahendite tõlked. Absoluutne enamik selliseid tõlkeid Eestis on aga mitteametlikud, mille kasutamiseks tuleb eelnevalt saada õiguste omaaja nõusolek (v.a teose vaba kasutamise juhtudel)”.⁴ Tulenevalt eeltoodust leiab inspeksioon, et vaide esitaja poolt soovitud eksamitöödele kohaldub autoriõiguse kaitse.

Lisaks eeltoodule on inspeksioon seisukohal, et eksamitöödele kohaldub ka AvTS § 35 lg 1 p 12 tulenev eraelu puutumatus kaitse, kuna töödest saab järeldada isiku teadmiste ja võimete taset ning selle avalikustamine piiramatule hulgale isikutele isikustatud kujul võib kaasa tuua isiku suhtes halvustavaid hinnanguid jms, mis võib riivata isiku eraelu puutumatust.

Samuti on igal isikul erinev keelekasutus, mille järgi võib teatud ringkondades olla isik eksamitööde järgi tuvastatav ka juhul, kui töö väljastatakse ilma isiku nimeta. Kuna aga eksamitöödele laieneb ka autoriõiguste kaitse, siis ka ilma autori nõusolekuta teose avalikustamise korral peab olema teosele lisatud autori nimi. Seega pole võimalik töid ka isikustamata kujul väljastada ehk siis eksamitöid on võimalik väljastada ainult eksameid teinud isikute nõusolekul.

Kuigi antud juhul oli teabe küsijaks Vandetõlkide Koda, kuid kuna teavet küsiti avaliku teabe seaduse alusel teabenõude korras, siis ei ole Kojal (avaliku teabe seaduse alusel) suuremaid õigusi teabe saamiseks, kui ükskõik kellel teisel. Juhul, kui Vandetõlkide Kojal on õigus soovitud teavet saada mõnest eriseadusest tuleneval alusel, siis tuleb teabe küsimisel viidata vastavale seadusele ning sellisel juhul ei kohaldata sellisele teabe küsimisele avaliku teabe seadust. Kuna antud juhul küsis vaide esitaja Justiitsministeeriumilt piiranguga teavet avaliku teabe seaduse alusel, siis keeldus Justiitsministeerium õiguspäraselt teabe väljastamisest.

Kui Vandetõlkide Koda või keegi eksamil osalenutest leiab, et hindamine ei olnud objektiivne, siis tuleks vastava kaebusega/vaidega pöörduda Justiitsministeeriumi või kohtu poole. Siiski peame vajalikuks märkida, et reeglina saab kaebuse või vaide esitada isik, kelle õigusi on rikutud.

Hääletustulemuste väljastamata jätmine

Vaide lahendamise käigus kontrollib Andmekaitse Inspeksioon, kas teabevaldaia on vaide esitajale väliastanud tema valduses olevad dokumendid või ei. Samuti saab vaidlustada ainult selle teabe väljastamata jätmist, mida teabenõudja on teabevaldajalt eelnevalt teabenõude korras küsinud. Inspeksioonil puudub pädevus teostada järelevalvet dokumentide sisu ja vormistamise osas. Seega ei anna inspeksioon hinnangut, kas ministeerium oleks pidanud protokollis kajastama ka vaide esitaja poolt soovitud hääletamistulemusi või ei.

Vaide esitaja on oma teabenõudes palunud Justiitsministeeriumil väljastada eksamikomisjoni koosoleku protokollid (eksamitööde kinnitamine, hindamisjuhend, tööde hindad). Eeltoodust ei nähtu, et oleks küsitud ka hääletamistulemusi. Antud juhul on ministeerium väliastanud vaide esitajale protokollid, millega kinnitati eksamitööd ja hindamisjuhendid nii nagu vaide esitaja oma teabenõudes soovis. Ei saa eeldada, et teabevaldaia suudaks ära arvata, millist teavet teabenõudja täiendavalt silmas pidas, kui seda pole teabenõudest võimalik aru saada. Seega tuleb ka teabenõudjal teabenõudes võimalikult täpselt märkida, millist konkreetset teavet ta soovis.

3 Aleksei Kelli artikkel „Üliõpilasele ja õppejõule autoriõigustest“. Kättesaadaval arvutivõrgus järgmisel aadressil: <http://etu.ut.ee/sugis-2011/autorioigustest/>

4 H. Pisuke, Ülikool ja autor. Autoriõiguse alused, Tartu Ülikooli Kirjastus 2004 lk 25
Väike-Ameerika 19 / 10129 Tallinn / 627 4135 / info@aki.ee / www.aki.ee
Registrikood 70004235

Siiski küsis inspeksioon 14.08.2015 telefoni teel Justiitsministeeriumilt täiendavalt selgitusi, kas ministeeriumi valduses on protokoll, mis sisaldab ka vaide esitaja poolt soovitud hääletustulemusi. Ministeeriumi ametniku selgituste kohaselt sellist dokumenti (protokolli) koostatud ei ole. Kuna teabenõudes ka hääletustulemusi ei küsitud, siis polnud teabenõude vastuses võimalik ka selle kohta selgitusi anda.

Lähtudes eeltoodust, et vaide esitaja pole oma teabenõudes hääletustulemusi küsinud, tuleb vaide punkti 2 osas jätta rahuldamata.

/allkirjastatud digitaalselt/

Elve Adamson
peainspektor
peadirektori volitusel